

บทที่ ๑๑

วรรณยุกต์และหน่วยเสียงอื่น

วรรณยุกต์เป็นลักษณะสำคัญลักษณะหนึ่งของภาษา เพราะวรรณยุกต์เป็นทิวช่วยเพิ่มจำนวนคำในภาษาให้มากขึ้น ภาษาที่มีวรรณยุกต์นี้มีอยู่ทุกหนทุกแห่งในโลกนี้ นับตั้งแต่ภาษาต่าง ๆ ของพวกอินเดียนแดง ในทวีปอเมริกาเหนือและใต้ ภาษาสวิตซ์ และนอร์วีเจียนในทวีปยุโรป ภาษาบันตูในทวีปแอฟริกา ภาษาจีน ภาษาพม่า ภาษาไทย ในเอเชีย ฯลฯ ที่จริงแล้วเสียงวรรณยุกต์ก็คือเสียงสูงต่ำที่เกิดขึ้นในภาษา เพื่อผลประโยชน์ในการให้ความหมายของคำที่มีเสียงพยัญชนะ และสระเหมือนกันได้ มีความหมายต่างกัน จะว่าไปแล้วภาษาอังกฤษก็มีเสียงสูงต่ำเหมือนกัน แต่ที่ว่ามันมิได้ช่วยให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในภาษาที่มีวรรณยุกต์ เสียงวรรณยุกต์ แบ่งออกเป็นสองชนิดคือ

๑. วรรณยุกต์เสียงเสมอ (level tones) คือ เสียงวรรณยุกต์ที่ไม่ขึ้นลงขณะ ที่ออกเสียง อย่างเช่น เสียงวรรณยุกต์เอก /ˈ/ ในภาษาไทย
๒. วรรณยุกต์เสียงขึ้นลง (contour tones) คือ เสียงวรรณยุกต์ที่เสียงมิได้อยู่ในระดับ อาจสูงขึ้น หรือต่ำลงก็ได้ อย่างเช่น เสียงวรรณยุกต์จัตวา /˨˩/ และ วรรณยุกต์โท /˨˩˨˩/ ในภาษาไทย

เสียงวรรณยุกต์นี้เป็นเสียงที่ทำให้ฝรั่งปวดหัวที่สุด เมื่อศึกษาภาษาที่มีวรรณยุกต์ ทั้งนี้ก็เพราะว่าภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ เขาจึงฟังเสียงวรรณยุกต์อย่างบนค้ำ ก่า ก้า กัว ก๊า ก๋า เหมือนกันไปหมด แต่สำหรับเราคนไทยซึ่งรู้ภาษาที่มีวรรณยุกต์อยู่แล้วจึงไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นปัญหามากนัก แต่ผู้เขียนใคร่จะขอบอกว่า ที่จริงนั้นเราก็มีปัญหาลำบากไปศึกษาภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์มากกว่าเสียงวรรณยุกต์ที่มีในภาษาไทย เป็นทันที่ ภาษาญวน มีเสียงวรรณยุกต์ ๖ เสียง

ผู้เขียนเองมีประสบการณ์มาแล้ว กว่าจะฟังเสียงที่แปลกไปจากวรรณยุกต์ไทยได้
ต้องเสียเวลาเป็นนาน

ต่อไปนี้ขอให้สังเกตคำในภาษาไทย เพื่อที่จะหาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ตาม
วิธีที่กล่าวแล้วข้างต้น คือ การใช้คู่เทียบเสียง

คา	ข้า	ฆ่า	กำ	ขา
กาง	ข้าง	ข้าง	กำง	ข้าง
ไทร	ใส่	ใส่	ไทร์	ใส่

เราพอจะสรุปได้ว่าภาษาไทยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียงดังนี้

/ / หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ จะไม่ใช่เครื่องหมายอะไรแสดงเป็นระดับ
เสียงกลาง ๆ เช่นในคำ นา จาง มือ ชม ไป

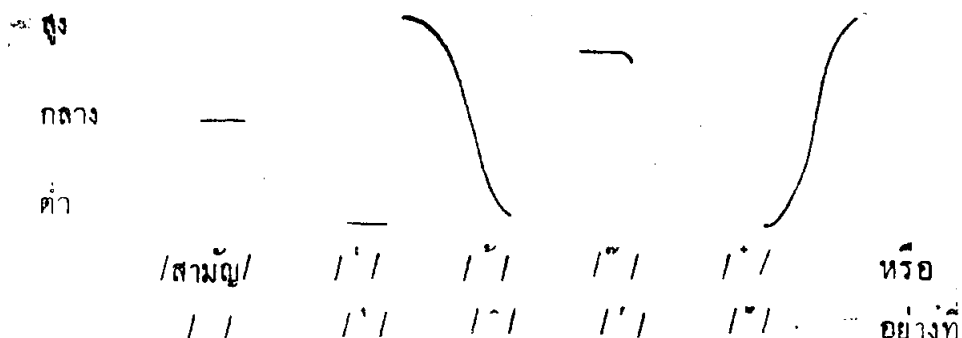
/ / หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงเสมอรระดับเสียงอยู่
ต่ำ ต่ำกว่าเสียงวรรณยุกต์สามัญ เช่น ในคำ บ้า อืม สู้ จบ กลับ

/ ๒ / หน่วยเสียงวรรณยุกต์โท เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงขึ้นลง เสียงเริ่มจาก
ระดับที่สูงกว่าเสียงวรรณยุกต์สามัญแล้วลดต่ำลงเท่ากับระดับของเสียงวรรณยุกต์เอก
เช่นในคำ บ้า ส้ม จ้ม นี แท่ง

/ ๓ / หน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงขึ้นลง เสียงเริ่มจาก
ระดับสูงระดับเดียวกับเสียงโท คงระดับอยู่ระยะหนึ่งแล้วตกลงมานิดหน่อยยังไม่ถึง
ระดับเสียงสามัญดี เช่น ในคำ โต๊ะ จืด นัน เล็ก นก

/ ๔ / หน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงขึ้นลง เสียงเริ่ม
จากระดับต่ำเท่าเสียงวรรณยุกต์เอกแล้วขึ้นไปจนสูงเท่าเสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ในคำ
จิว กระเป๋า สาง เขียว หมู

เพื่อให้เข้าใจตำแหน่งสูงต่ำที่เสียงเริ่มและหยุด จึงขอให้ดูแผนภูมิประกอบด้วย

Mary Haas ใช้เป็นเครื่องหมายบอกวรรณยุกต์ในภาษาไทย ในหนังสือเล่มนี้
เรากจะใช้เครื่องหมายแบบนี้เหมือนกัน

ข้อควรจำ จงอย่าลืมว่าเรากำลังศึกษาเรื่องเสียงของวรรณยุกต์ว่าเป็นเสียง
อะไร เพราะฉะนั้นอย่าได้เอาการสะกดตัวในภาษาไทยไปเกี่ยวข้องกับด้วย ทั้งนี้เพราะ
ว่าคำที่มีเสียงวรรณยุกต์เอก บางทีก็มีเครื่องหมายวรรณยุกต์เอกกำกับ บางทีก็ไม่มี
เอาแน่นอนอะไรไม่ได้ เสียงวรรณยุกต์โทก็เหมือนกัน บางทีก็มีเครื่องหมายวรรณ-
ยุกต์โท บางทีก็มีเครื่องหมายวรรณยุกต์เอกกำกับ เสียงวรรณยุกต์ตรียิ่งสับสนใหญ่
มีทั้งเครื่องหมายวรรณยุกต์ตรี เครื่องหมายวรรณยุกต์โทกำกับ หรือบางทีก็ไม่มี
เครื่องหมายวรรณยุกต์อะไรกำกับเลยก็มี ส่วนเสียงวรรณยุกต์จตุราก็เช่นเดียวกัน
อาจจะไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ใดกำกับเลยก็ได้ หรืออาจจะมี ห น้กำกับได้ ดังนั้น
การที่จะถือเอาตัวสะกดมาเป็นมาตรฐานจึงไม่ได้ เราถือเสียงที่เปล่งออกมาเป็นสำคัญ

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงหน่วยเสียงอื่น ๆ ในภาษาอังกฤษ ขอให้ดูคำต่อไปนี้
night rate, nitrate และ Nye trait จะเห็นได้ว่าเราจะได้ยินว่ามีเสียงเว้นวรรค
ระหว่าง night และ rate ส่วน nitrate นั้นไม่มีเสียงเว้นวรรคเลย สำหรับ
Nye trait นั้นมีเสียงเว้นวรรคระหว่าง Nye กับ trait ซึ่งเราอาจจะเขียนด้วย
เครื่องหมายได้ดังนี้

night rate	/nayt + reyt/
nitrate	/naytreyt/
Nye trait	/nay + treyt/

ดังนั้นเราจึงควรจะต้องถือว่า /+/ เป็นหน่วยเสียงหนึ่งในภาษาอังกฤษ นักภาษา-
ศาสตร์อเมริกันหลายคนอ้างว่าจะพบหน่วยเสียง "บวก" /+/ นี้ในที่อื่นอีกมากมาย
แม้แต่ในคำ ๆ เดียวกันบางครั้งก็ออกเสียงมี /+/ บางครั้งก็ไม่มี /+/ เช่น Plaro

/pley + tow/ หรือ /pleytow/ แต่อย่างไรก็ตามก็มีนักภาษาศาสตร์บางคนที่ไม่เชื่อว่า /+/ มีความสำคัญมากนัก ถือว่าการที่มี /+/ ระหว่าง night กับ rate ก็เพราะว่า night ก็เป็นคำหนึ่ง rate ก็เป็นคำหนึ่ง ส่วนการที่ไม่มี /+/ ระหว่าง nitrate ก็เพราะมันเป็นคำ ๆ เดียว การที่ออกเสียงคำ Plato ให้มี /+/ หรือ ไม่มี /+/ ก็ไม่ได้ทำให้ผู้ฟังเข้าใจเป็นอย่างอื่นไปได้นอกจาก Plato คำเดียวกันเท่านั้น จึงถือว่าการออกเสียงต่างกันเช่นนี้ไม่มีผลอะไรเลยต่อลักษณะโครงสร้างของภาษาหรือ การสื่อความหมาย

เป็นที่รู้กันทั่วไปแล้วว่า การที่เราจะพูดภาษาอังกฤษให้คนเข้าใจนั้นจะต้องลงเสียงหนักเบาให้ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะเสียงเน้นหนัก (stress) เป็นสิ่งจำเป็นในภาษาอังกฤษ นักภาษาศาสตร์อเมริกันต่างลงความเห็นเห็นว่าเสียงเน้นหนักทั้งหมดมีด้วยกันสี่ชนิด ดูเสียงเน้นหนักในคำ /pə'mit/ ใบอนุญาต และ /pə'mit/ อนุญาต เป็นตัวอย่าง จะเห็นว่าคำที่เป็นคำนามมีเสียงเน้นหนักที่สุดที่พยางค์แรก ส่วนคำกริยามีเสียงเน้นหนักที่สุดที่พยางค์ท้าย ดังนั้นเสียงเน้นหนักที่สุด /' / จึงควรจะเป็นหน่วยเสียง นอกจากเสียงเน้นหนักที่สุด (primary stress) แล้ว เสียงเน้นเบา (weak stress) ก็เป็นหน่วยเสียงด้วยดังจะเห็นได้ว่าคำแรก พยางค์ท้ายมีเสียงเบาแต่คำหลัง พยางค์แรกมีเสียงเน้นหนัก นอกจากหน่วยเสียงเน้นหนักทั้งสองที่กล่าวแล้วยังมีเสียงเน้นหนักที่สอง (secondary stress) อย่างในนามวลี /bɪk + bərd/ นกคำ กับในคำนามประสม /blæk + bərd/ ชื่อคนชนิดหนึ่งตัวสีดำ จะเห็นได้ว่า /blæk/ ในนามวลีมีเสียงเน้นหนักไม่เท่า /blæk/ ในคำนามประสม เราเรียกเสียงเน้นหนักในคำคุณศัพท์ /blæk/ ในนามวลี ว่า เสียงเน้นหนักที่สอง (secondary stress) โดยใช้เครื่องหมาย /^/ ส่วนคำ /bərd/ ในนามวลีมีเสียงเน้นหนักที่สุด /' / แต่ /bərd/ ในคำนามประสมมีเสียงเน้นหนักไม่เท่าเสียงเน้นหนักที่สุด เบากว่าเสียงเน้นหนักที่สองเสียอีก แต่ว่าหนักกว่าเสียงเน้นเบา (weak stress) เราจึงเรียกเสียงเน้นหนักนี้ว่าเสียงเน้นหนักที่สาม (tertiary stress) โดยใช้เครื่องหมาย /˘ / ดังนั้นเราอาจจะสรุปได้ว่าเสียงเน้นหนักทั้งสี่ในภาษาอังกฤษ คือ

- / ' / เสียงเน้นหนักที่สุด
- / ^ / เสียงเน้นหนักที่สอง
- / ` / เสียงเน้นหนักที่สาม
- / / หรือ / ~ / เสียงเน้นเบา

ข้อควรสังเกต

ก. เสียงเน้นหนักที่สอง จะไม่เกิดขึ้นกับคำโดด ๆ มันจะเกิดขึ้นในวลีอย่างนามวลี คุณศัพท์ตัวที่สำคัญที่สุดจะมีเสียงเน้นหนักที่สอง แต่จะไปหาคำโดด ๆ แล้วพยางค์หนึ่งมีเสียงเน้นหนักที่สองไม่มี เว้นเสียแต่ว่าคำนั้นจะอยู่ในวลีใดวลีหนึ่ง

ข. เสียงเน้นหนักที่สามจะเกิดกับคำที่มีมากกว่า ๑ พยางค์เท่านั้น คำพยางค์เดียวโดด ๆ จะมีเสียงเน้นหนักที่สามไม่ได้ เว้นเสียแต่ว่าคำนั้นจะอยู่ในลักษณะคำประสม เช่น นามประสม กริยาประสม คุณศัพท์ประสม

นักภาษาศาสตร์ สมัยปัจจุบันเห็นว่าเสียงเน้นหนัก (stress) นั้น ไม่เป็นหน่วยเสียง (phoneme) อย่างที่นักภาษาศาสตร์รุ่นเก่าคิดเสียแล้ว เพราะว่าเราสามารถจะหาได้ว่าคำแต่ละคำนั้นควรจะลงเสียงเน้นหนักที่ใด ขอให้ดูคำอธิบายในหนังสือ Stress หรือ การเน้นเสียงหนัก ในภาษาอังกฤษ* อันเป็นงานกันกว่าที่ Noam Chomsky และ Morris Halle ทำไว้ผู้เขียนได้นำมาเผยแพร่ต่ออีกทีหนึ่ง

เวลาเราฟัง คนอเมริกัน พูดจะ สังเกตเห็นว่าเมื่อตอนจบประโยคเสียงมักจะหยุดเลื่อนหายไป เป็นเครื่องชี้บอกให้ทราบว่าได้พูดจบประโยคแล้ว แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป บางครั้งก็ขึ้นเสียงสูง หรือหยุดนิกหนึ่งแล้วพูดต่อไป อย่างไรก็ตามนักภาษาศาสตร์อเมริกันหลายท่านได้สังเกตเห็นความสำคัญของลักษณะการหยุดต่าง ๆ กันนี้ แล้วจัดมันให้เป็นหน่วยเสียงของการหยุดท้ายประโยค (terminal junctures) ได้ดังนี้

/ * / หรือบางคนใช้ / ↓ / (เสียงเลื่อนหาย) คือเสียงที่กึกขึ้นกับประโยคโดยทั่วไป ที่มีเครื่องหมายหัพภาค (.) โดยที่เสียงเลื่อนหายไป ดังเช่นในประโยค

* อุดม วโรดมสิกรคึกค์. Stress (กรุงเทพฯ, ๒๕๐๘).

/||/ หรือบางคนก็ใช้ /↑/ (เสียงขึ้น) คือ เมื่อจบประโยคแทนที่เสียงจะตกลงแล้วเลื่อนหายไปอย่างทีกล่าวแล้วข้างบน กลับเป็นเสียงขึ้นสูงแล้วหายไป โดยทั่วไปแล้วเกิดกับประโยคคำถามที่ถามเพื่อให้ผู้ตอบ ตอบรับหรือปฏิเสธ (yes-no question) ดังเช่นในประโยค

Are you going home?

/:/ หรือบางคนก็ใช้ /→/ (เสียงคงระดับ) คือ เสียงที่คงระดับเสียงไว้ โดยยึดเสียงของพยางค์สุดท้ายของอนุประโยค แล้วลดเสียงให้ค่อยลง เสียงนี้เกิดขึ้นโดยมากภายในประโยค คือ ระหว่างอนุประโยคกับอนุประโยค ตรงที่มีเครื่องหมายจุลภาค (,) กัน หรือ เกิดกับวลีในประโยคที่ยาว ๆ ผู้พูดไม่มีลมพอกที่จะพูดประโยคยาว ๆ ได้จึงตัดประโยคออกเป็นช่วง ๆ เพื่อจะได้มีเวลาสูดลมหายใจเข้า คู่ประโยคต่อไปนี้

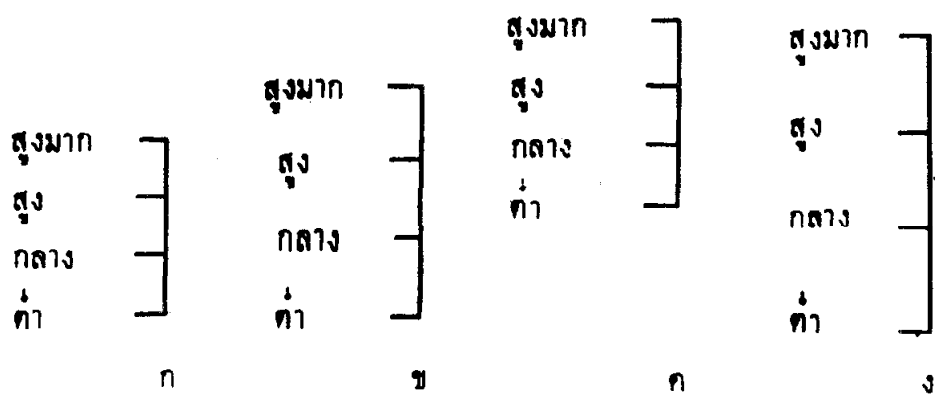
I was going home, but it rained.

All the three fine new teak houses were sold.

-โดยทั่วไปแล้ว terminal junctures เกิดขึ้นท้ายประโยคในภาษาอังกฤษ แต่ยังมีตัวการอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เราได้ยินเสียงได้ชัดเจน นั่นคือ ระดับเสียง (pitch) ระดับเสียงสามัญของคนทั่วไปถือว่าอยู่ในระดับ /๒/ หรือเรียกว่า ระดับเสียงกลาง (mid) แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นผู้อ่านจะต้องจำไว้ว่า แต่ละคนย่อมมีระดับเสียงไม่เท่ากัน อยู่แล้ว ที่เราพูดว่าเป็นระดับเสียงกลางมิได้หมายความว่า ทุกคนจะใช้ระดับเสียงกลางเท่ากัน เราหมายถึงว่าเป็นระดับเสียงสามัญของผู้พูดคนนั้น ระดับเสียงกลางของคนหนึ่งอาจจะเป็นระดับเสียงต่ำของอีกคนหนึ่งก็ได้ ถ้าผู้พูดคนหลังมีช่วงและระดับเสียงสูงมาก ระดับเสียงต่ำ /๑/ นั้นต่ำกว่าระดับเสียงกลาง อาจจะเป็น ๒-๓ ทวีไนต์ต่ำกว่า /๒/ ก็อีกนั่นแหละอาจจะแตกต่างกันไปแล้วแต่บุคคล หรือแต่ละครั้งที่ออกเสียง ระดับเสียงสูง /๓/ นั้นมีช่วงเท่า ๆ กับระดับเสียง /๒/ ห่างจากระดับเสียง /๑/ ระดับเสียง /๔/ หรือที่เรียกว่าระดับเสียงสูงมากก็ห่างจากระดับเสียง /๓/ ขึ้นไปอีกช่วงหนึ่ง ระดับเสียง /๔/ นี้ในภาษาอังกฤษไม่ค่อยได้ใช้บ่อยนักนอกจาก

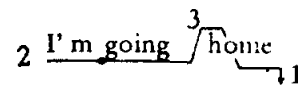
เวลาที่ใจร้องออกมา หรือเวลาที่ใจจะเห็นว่าระดับเสียงที่พูดจะสูงเป็นพิเศษ โดยทั่วไป
 แล้วก็ใช้ระดับเสียง / ๑, ๒, ๓ / การศึกษาเรื่องระดับเสียง (pitch) นี้ ศาสตราจารย์
 Kenneth L. Pike แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกนเป็นคนแรกที่เริ่มขึ้น แต่ว่าศาสตราจารย์
 Pike ใช้ตัวเลขกำกับระดับเสียงกลับกับที่นิยมใช้ขณะนี้คือ / ๑ / สำหรับระดับเสียง
 สูงมาก / ๒ / ระดับเสียงสูง / ๓ / ระดับเสียงกลาง และ / ๔ / ระดับเสียงต่ำ

เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นของผู้อ่าน ผู้เขียนใคร่จะขออธิบายถึงความแตกต่างของ
 ช่วงเสียง และระดับเสียงโดยใช้ภาพประกอบดังนี้

สมมุติว่ามีคน ๔ คน ก ข ค และ ง ช่วงเสียงของ ง ยาวที่สุด ของ ก เท่ากับ
 ของ ค ส่วนของ ข ยาวกว่าของ ก และ ค เล็กน้อย แต่สั้นกว่าของ ง จุดเริ่มต้น
 ระดับเสียงต่ำของ ก และ ข เสมอกัน แต่เนื่องจากช่วงเสียงของ ก สั้นกว่าของ ข
 ระดับเสียงกลาง สูง และ สูงมากของ ข จึงสูงกว่าของ ก ส่วน ค แม้ว่าจะมีช่วงเสียง
 เท่ากับ ก แต่ว่าจุดเริ่มต้นของระดับเสียงต่ำ ของ ก เท่ากับระดับเสียงสูงของ ก ดังนั้น
 ระดับเสียงกลางของ ค จึงเท่ากับ ระดับเสียงสูงมากของ ก ส่วนระดับเสียงอื่นๆ ก็
 ยิ่งสูงมากขึ้นไปอีก ส่วน ง มีระดับเสียงต่ำต่ำกว่าใคร ๆ แต่เนื่องจากช่วงเสียงยาวมาก
 จึงมีระดับเสียงสูงมาก สูงกว่าคนอื่น นอกจาก ค

ระดับเสียงนี้ บางครั้งระดับเสียงเกี่ยวอยู่บนคำหลาย ๆ คำ เช่น

แต่บางครั้งคำเดียวกันก็มีหลายระดับเสียงอย่างในคำ home ของตัวอย่างข้างบนนี้ มีทั้งระดับเสียง /๓/ และ /๑/ เวลาเราตอบ ³yes₁ # ก็มีระดับเสียง /๓/ และ /๑/ เหมือนกัน

โดยทั่วไปแล้วระดับเสียง /๓/ เกิดกับพยางค์ที่มีเสียงเน้นหนักที่สุดในคำ หรือในประโยค นอกจากบางกรณีเท่านั้น ดังเช่น กรณีที่ James Sledd^๒ นักภาษาศาสตร์อเมริกันคนหนึ่งยกขึ้นมา เช่น ในคำ wonderful โดยปกติ ก็จะมีระดับเสียง และเสียงเน้นหนักดังนี้

$2 / \overset{2}{w} \underset{1}{\text{ándər}fəl} \# /$ หรือ $3 \overset{3}{w} \underset{1}{\text{ándər}fəl} \# /$

แต่บางครั้งก็มีคนพูดดังนี้

$2 / \overset{2}{w} \underset{1}{\text{án}} \overset{3}{d} \underset{1}{\text{ər}fəl} \# /$ ดังเช่นในประโยค

$2 / \overset{2}{\text{it}} + s + \overset{3}{w} \underset{1}{\text{án}} \overset{3}{d} \underset{1}{\text{ər}fəl} \# /$

การออกเสียงสูงต่ำ (intonation contour) ในภาษาอังกฤษโดยทั่วไปแล้วก็เป็นแบบ / (๒) ๓ ๑ # / ที่ใส่วงเล็บเลข ๒ ไว้ เพื่อแสดงว่าสำหรับคำที่มีพยางค์เดียวก็จะเริ่มด้วยระดับเสียง /๓/ ดังในคำ yes ที่กล่าวแล้ว หรือในบางกรณีก็เริ่มต้นประโยคด้วยระดับเสียง /๓/ ก็มี เช่น

$3 / \overset{3}{\text{áym}} + \overset{3}{\text{gowin}} + \overset{3}{\text{hówm}} \# /$ $3 \overset{3}{\text{I'm}} \overset{3}{\text{going}} \overset{3}{\text{home}} \# /$

ถ้าผู้อ่านสนใจเรื่องการออกเสียงสูงต่ำ และระดับเสียง ควรจะอ่านหนังสือ Introduction to Linguistic Structures ของ A.A. Hill

^๒James Sledd, *A Short Introduction to English Grammar* (Chicago, 1959), p. 29.